

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΕΝ ΟΔΩ ΚΑΛΑΜΙΩΤΟΥ, ΑΡ. 27

ΣΥΝΑΡΟΜΗ ΠΡΟΠΑΡΟΤΕΑ 12 ΜΗΝΩΝ
Από 1ης Ιανουαρίου ἕως 1ης Ιουλίου
Ἐν τῷ ἔσωτ. ἑρ. 6. Ἐν τῷ ἔξωτ. ἑρ. 12 ρ. 8.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ
ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΩΝ

Ο ΓΛΑΔΣΤΩΝ ΩΣ ΜΕΓΑΣ ἌΝΗΡ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΩΣ ΔΑΘΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΣΟΥΣΤΟΣ ΕΙΣ ΓΛΑΔΣΤΩΝΑ ΥΠΟ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ Καθηγητοῦ

[Ἐκ τῶν δύο λόγων, οὓς ὁ καθηγητὴς κ. Π. Καρολίδης ἀπήγγειλε περὶ τοῦ Γλάδστωνος, τὸν μὲν πρῶτον ἐν τῷ φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παιδείας «Δημοσθένει», κατὰ τὸ πολιτικὸν μηνόμασιν, ὅπερ ὁ Σύλλογος οὗτος ἐτέλεσεν ὑπὲρ τοῦ Γλάδστωνος (17 Μαΐου ε. ε.), τὸν δὲ δεύτερον ἐν τῇ Ἀκαδημικῇ Σχολῇ τοῦ Συλλόγου «Ἀναπλάσεως» (21 Μαΐου ε. ε.), ἐνθα ὠμίλησε περὶ τοῦ μεγάλου ἀνδρός ἰδίως ὡς περὶ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ, συναρμολογήσας ὁ κ. καθηγητὴς τὰ κυριότατα κεφάλαια παρέδοκε τῇ Συντάξει τῆς «Ἀναπλάσεως» πρὸς δημοσίευσιν τὴν ὑπὸ τὴν ἀνωθεὶ ἐπιγραφὴν περὶ Γλάδστωνος πραγματείας.]

Οἱ περὶ Γλάδστωνος λόγοι, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἰδίως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπιβάλλοντα τοῖς δυναμένοις νὰ εἰπωσὶ τι περὶ αὐτοῦ ὡς καθήκον ἀνθρώπινον, εἰ ἡμᾶς δὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ ὡς καθήκον ἐθνικόν. Καὶ ἐγὼ ὑπὸ τῆς ιδέας τοῦ καθήκοντος, ἐξ ὑψηλοτέρων λόγων ὑπὲρ πατρίδος ἐπιβαλλομένου, φέρωμαι πρὸς τὸ βῆμα τοῦτο. Περὶ τοιοῦτου καθήκοντος δὲν ἠδυνάμην νὰ λαλήσω βεβαίως, ἔὰν προέκειτο περὶ ἐπιμνημοσύνου λόγου ἐν τῶν συνήθων πανηγυρικῶν τῶν ἐξυμνούστων τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος διὰ γενικῶν ἐγκωμιαστικῶν φράσεων. Τοιοῦτοὶ λόγοι περισσεύονται περὶ κοινοῦς τινας τόπους καὶ εἰς πολλοὺς τῶν ἐν μετρία τινὲ ἀρετῇ ἢ ἀρετῆς ἐπιφάσει διανυσάντων καὶ τελευτησάντων τὸν βίον ἐπιδαφλυόμενοι, οὓς ὁ θάνατος ἐπὶ στιγ-

μὴν ἀνανταχρῆστον εὐνοίᾳ τιμᾷ» πρὸ τοῦ ἤτορος καὶ τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ, δὲν ἀφορῶσιν εἰς τὸν Γλάδστωνον. Τούτων ὁ ἐγκωμιάζων ἐγκωμιάσει ἀρετὴν καὶ ἀνθρώπινον μεγαλεῖον ἠθικόν, ὡς εἶπεν ὁ μέγας ἐκκλησιαστικὸς Πατὴρ καὶ ἤτορος περὶ τοῦ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου. («Ἀθανάσιον ἐπαινῶν ἀρετὴν ἐπαινεσομαι.») Ἀλλὰ τοῦτο φάνεται, εἰ ἐμὲ τοῦλάχιστον, δευῶν τι καὶ παγγάλεπον ἔργον. Εὐκρίτως δὲ καὶ δικαίως ὁ πάλαι μέγας ἀνὴρ ὁ εἰπὼν, «Τὸν οὐκ ὄντα ἕπας εἶθεον ἐπαινεῖν», ὁ αὐτὸς αὐτὸς εἶπεν, «Ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργω γενομένων ἔργω καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς (ἀρκούν ἂν εἶη) καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετῶν κινδυνεύεσθαι εὐ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι». Ἀλλ' ἔὰν τοιοῦτος ὁ κίνδυνος ἐν τοῖς συνήθεσι ἐγκωμιαστικῶς λόγοις διὰ πολλοὺς ἀγαθοὺς, πάντας ὁμοῦ ἐκπροσωποῦντας ἀρετὴν τινὰ καὶ ἀποτελοῦντας ἠθικόν τι πρόσωπον, πῶς μάλιστ' ὁ κίνδυνος προκαίμενου περὶ ἀνδρὸς ἀνταξίου πολλῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἀνδρὸς ἀρίστου ἐν ἀγαθοῖς, κρείττου μὲν ἐν τῷ βίῳ βίῳ φανερότος, καλλίστη δὲ τελευτῇ τὸν τοιοῦτον βίον ἐπισφραγίσαντός τε καὶ ἐπιστεφαντός; Ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἤθελε φανεῖ τὸ ἴδιον αὐτ' εὐσεβὲς οὔτε σύμφωνον νὰ ἐπιχειρήσω ἵνα διὰ λόγων ἐγκωμιαστικῶν ἐξυμνήσω τὸν Γλάδστωνον ἀγωνίζομενος τὸν ἀνήνυτον, τὸν Σισύφειον ἀγῶνα τοῦ ἀναγκαεῖν τὸν λόγον εἰς ὕψος ἀνάλογον πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἠθικῆς ἀξίας καὶ περιωπῆς ἀνδρός, οὗ τὸ ὄνομα κατὰ τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν ταύτην δεσπόζει κυριαρχικῶς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας πάσης τῆς ἠθικῶς διανοουμένης καὶ ἠθικῶς αἰσθανομένης ἀνθρωπότητος, λαῶν τε καὶ κυβερνήσεων καὶ βασιλείων καὶ αυτοκρατοριῶν, πόλεων τε καὶ δήμων καὶ κοινοτήτων, σοφῶν τε καὶ ἐπιφανῶν καὶ τῶν ἑλλίων πάσης τάξεως ἀνθρώπων. Καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἡμετέρας, καὶ ἦν τὸ γήινον τοῦ ἀνδρός σκῆνωμα ἔπασσε καὶ ἀπεσβέσθη ἢ πεπερασμένη γῆνιν ὑπαρξίς, μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐπιβάλλουσα ἀνακύπτει ἐκ τοῦ ὀρίζοντος τοῦ ἀπείρου καὶ τῆς αἰωνιότητος τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ περιλαμπρῶν ἐν τῷ Πανθῆνι τῆς ἱστορίας περιβεβλημένη τῆς ἀθανασίας στολὴν ἢ μεγάλην καὶ ἀίλιαν ἱστορικὴν ἠθικὴν μορφήν τοῦ ἀνδρός. Ὁ Γλάδστων ἀνήκει εἰς τὴν προνομιούχον, τὴν

ἐν τῇ μεγάλῃ Ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἀριστοκρατικῆν ἐκείνην χορείαν τῶν ὀλιγίστων θνητῶν, ὅτινες οὐ μόνον ζῶντες τιμῶνται ἐξ ὅρου, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ τὸ πεπρωμένον τέλος ἔλθῃ, «οὐχὶ μετὰ λήθης ἀδόξοι κείνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν αἰὶ χρόνον ὑμνοῦμενοι Ὀκλίλους», καὶ ὧν ὁ μὲν ἑπικαιὸς ἀγῆρευς, ὁ δὲ «τάφος ἐπισημύτατος οὐκ ἐν φῶ κείνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν φῶ ἢ ὄβρα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἀεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου ἀείμνηστος καταλείπεται» ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ πάρος καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ εὐκλείᾳ σημαίνει ἐπιγραφὴ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφῳς (ἢ μᾶλλον γεγραμμένῃ ἐν τῷ βᾶθει τῆς ψυχῆς) παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. Ἔτιον ἐπιάνων καὶ ἐγκωμίων παρ' ἡμῶν ἔχουσιν ἀνάγκη εἰ τοιαῦτα ἱεροσάνται καὶ μυσταγωγῶν τοῦ ὑψηλοτέρου ἠθικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτινες ἐν τῇ μεγάλῃ πομπῇ τῆς Ἱστορίας δίκην ἀκαύρων βράχων τῶν ἀδύτων τοῦ μεγάλου ἱεροῦ τῆς Ἱστορίας προπερῶνται ἡμῶν τῶν πολλῶν νεοθηλασφῶν, ἡμῶν, ὅτινες βιοῦντες μόνον τὴν καθ' ἡμέραν βίον, μόνον διὰ τὸ παρὸν, διὰ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ ἐργασίας τοῦ παρόντος, ἐστρατιμῆνοι πρὸς καθημερινούς μικροὺς ἀγῶνας καὶ εὐτελεῖς σκοπούς, ἀκολουθοῦντες τῇ συνήθειᾳ, καὶ τῷ κοινῷ βέβηκτι, ἐργαζόμεθα διὰ τὴν Ἱστορίαν παθητικῶς, ἄνευ προαιρέσεως καὶ θελήσεως, ἀνελεύθεροι ὡς ὄχλος, ὁρμηθῶντες ἀπλῶς ἐν τῇ μεγάλῃ λιτανείᾳ τῆς Ἱστορίας δίκην τῶν ἐν τῇ ἐορτασμῶν πομπῇ τοῦ Διονύσου θυρασοφῶν;

Καὶ ὅμως ἀειθῶς ἄνδρες μεγάλοι, ὅσος ὁ Γλάδστον, ἕνδρες ἀπαστρέπτοντες τὴν ἐκπαλιον αἰγλήν ἠθικοῦ μεγαλείου, πρέχουσι διηγεῖσθαι καὶ πρέπει νὰ παρέχωσι πολλὰς καὶ ποικίλας ἀφορμὰς λόγων. Τοῦτο δὲ διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ἀνήκουσι εἰς τὴν Ἱστορίαν καὶ δι' αὐτῆς καθίστανται οὐχὶ ἀπλῶς κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ θεσφαυρὸς αὐτῆς. Ἐν δὲ, ὡς λέγει ὁ φιλόσοφος φῆτωρ, «ἐνὸς ἀνδρὸς εὐφρονήσαντος, ἕπαντες ἂν ἀπολαύσειαν εἰ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας, πᾶσι μείζονας ἀξίας ἔσται ἢ τοιαύτης τῆς διανοίας κοινωνία, ὅταν ὁ εὐφρονῶν ἀνὴρ ἦναι, ὡς ὁ Γλάδστον, ἐκ τῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν κορυφαίαν ἀκρότητα τῆς κατὰ ἄνθρωπον πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς φρονήσεως. Βίος πολιτικός καὶ ἠθικός, βίος ἀνθρώπινος ἱστορικός, ὅσος ὁ τοῦ Γλάδστον, εἶναι καλὸς τις καὶ μεγαλοπρεπὴς θεσφαυρὸς, ἐξ οὗ πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ καὶ νὰ μεταδίδῃ τοῖς περὶ αὐτόν, τοῖς συμπολίταις, τῇ πόλει καὶ τῇ πατρίδι, πᾶς ὅστος καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν», ὅστις ἐν τῇ ἐπάχθῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ τάξει ὀφείλει, καὶ σμικρὸν τι, εἰ δύναται, νὰ εἴπῃ καὶ νὰ διδάξῃ διὰ τῆς παραστάσεως, τῆς περιγραφῆς, τῆς διδασκαλίας τῶν ἠθικῶν εἰκόνων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὅτινες ἐκπροσωποῦσιν ἐν αὐτοῖς τὸ ὑψιστον ἰδεῶδες τοῦ ἀνθρώπου κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ καιρούς. Πράκειται ἄρα περὶ λόγου οὐχὶ πανηγυρικοῦ ἐπὶ κόμπῳ ῥητορικῆς στηρικτομένου, καὶ διὰ τοιοῦτου κόμπου καὶ τῆς ἄλλης τεχνητῆς δυνάμεως περὶ τὸ λέγειν ἀπερὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγουμένου καὶ τὰ μεγάλα ταπεινὰ ποιοῦντος καὶ τοῖς μικροῖς μέγας προστιθέντος, καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καινῶς διεξελεῖται καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γενομένων ἀρχαίως εἰπεῖν» ἐπιτηδεύον-

τος, ἀλλὰ περὶ λόγου ἀπλῶς ἐν τῇ διδακτικότητι τῆς ἀληθείας, (διότι ἀπλῶς ὁ τῆς ἀληθείας λόγος), περὶ ἀπλῆς τινος σκιαγραφίας τῆς μεγάλῃς ἱστορικῆς μορφῆς χάριν ἡμῶν αὐτῶν γινόμενης, ἐπὶ τῆς ἀληθείας στηρικτομένης, χάριν ταύτης ἐκτελουμένης καὶ πρὸς τὴν ἐξ αὐτῆς πρακτικῆν διδασκαλίαν ἀποβλεπούσης. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ ἰδιοφυίᾳ αὐτῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐγκτεται ἢ τε μεγάλη δύναμις, ἢ βροπή καὶ ἢ ἐπίδρασις τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ὡς καὶ τὸ ἀγαθοποιῶν καὶ λυσιτελεῖ τῆς τοιαύτης ἐπιδράσεως.

Τῇ ἀληθείᾳ, ἂν αἰσθητὰ τι ἀνθρώπινον βίως φυσικόν, ἂν φυσικὴ τις ὁρμή, αἰσθητικὴ συμπαθητικὴν πηγὴν ἔχον τὰς εὐγενεστέρους ὁρμὰς καὶ διαθέσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐλατῆ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν μέγαν κόσμον τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, πρὸς τὴν θέαν τοῦ μεγάλου τούτου θεάτρου τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἐν αἷς αἱ ἀφηρημένα περὶ ἀρετῆς καὶ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἠθικοῦ μεγαλείου θεωρίαι λαμβάνουσιν ὑπόστασιν θετικὴν καὶ νεητῆ μᾶλλον ἀντιληπτὴν καὶ εἰ καὶ αἰσθητῶς ὁρατὴν ἐν ταῖς ἡθικαῖς μορφαῖς τῶν ὀντων ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ τοιαύτην δύναμιν προσλαμβάνουσιν αἱ θεωρίαι οὐ μόνον διδάσκουσι καὶ φωτίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τέρπουσιν, εἶτα δὲ καὶ ἐξευγενίζουσι τὴν ψυχὴν, πολλῶν μείζονα καὶ ἰσχυρότερα ἐκδηλοῦται ἢ εὐγενῆς ἐκείνη ὁρμὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν μεγάλων ἱστορικῶν μορφῶν, ἐν αἷς, ἐν ταῖς ἱστορικαῖς δηλονότι πράξεσιν αὐτῶν, ἐνσαρκουῦνται μέχρι τινός αἱ μεγάλα καὶ ὑψιστά ἰδέαι τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ ὑψιστοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ. Ἡ ἀφηρημένη περὶ τοιοῦτων ἰδεῶν διδασκαλία, ἄνευ παραδειγματικῶν αἰσθητῶν, σπανίως καὶ ἐν σμικρῷ βαθμῷ δύναται νὰ ἐκλύσῃ τὸν πρὸς αὐτὰς σεβασμὸν καὶ θαυμασμὸν, καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων. Μόνη δὲ ἡ πραγματικὴ ἱστορία, ἢ ἱστορία προσώπων παρέχει ἡμῖν τὰ παραδείγματα τὰ ὑψίστα τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ ἐμπνέοντα αὐτῇ θαυμασμὸν πρὸς τὰς ἐνσαρκωμένας ἰδέας καὶ πρὸς τὴν ἐν αὐταῖς διαφανομένην ἀνθρωπίνην ἠθικὴν ἀξίαν. Γνωστοὶ αἱ λόγοι τοῦ μεγάλου Περικλέους τοῦ διὰ τοῦ μεγάλου Θεουκυδίδου λέγοντος ἡμῖν, προκειμένου περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς φιλοπατρίας, τῆς φιλοπατρίας τῆς ἀληθοῦς, τῆς ἐκδηλουμένης ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐταπαρησίᾳ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀμύνασθαι μέχρι θανάτου. Πολλαχῶς δύναται νὰ παραστήσῃ τις διὰ λόγων πόσα ἀγαθὰ ἐννοεῖν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀρετῇ ἀλλ' ἀντὶ τῶν πολλῶν τούτων λόγων συνίστησιν ὁ μέγας ἀνὴρ τὸ ἔργον θεᾶσθαι τὴν ἀρετὴν ταύτην ἐν τῇ εἰ αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς παραχθῆσαι δυνάμει τῆς πόλεως. Καὶ ὅταν, λέγει, θεασάμενοι τὴν δύναμιν ταύτην ἴδῃτε ὅτι εἶνε μεγάλη, καὶ γένησθε ἐρασταὶ καὶ θαυμασταὶ αὐτῆς, νὰ ἐννοήσῃτε ὅτι τρεῖς μεγάλα καὶ θεμελιώδεις ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐμπνεόμεναι καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ὀρμησάμεναι ἀρετὰ ἐποίησαν αὐτὴν, τὸ γινῶναι τὰ δέοντα, τὸ τολμᾶν, ἢ τοῖς ἰσχυρῶς βούλεσθαι, τὸ τιθέναι τὴν βούλησιν ἀπολύτως εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ὑπὸ ταύτης ἐπιτακτομένου, τοῦ δέοντος γενέσθαι, καὶ τέλος τὸ ἀισθῆναι ἐν τοῖς ἔργοις, ἢ τοῖς ἔχειν συναίσθησιν ἠθικὴν ἐν τῷ πράττειν καὶ διὰ ταύτης θαρραλίως χωρεῖν καὶ φέρειν

αὐτὸ εἰς πέρας. Ἄλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ Περικλέους ὑποδεικνυόμενος καὶ παραινόμενος τρόπος τοῦ μελετᾶν τὴν Ἱστορίαν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν ἀνδρῶν τῶν δημιοργησάντων τὴν δύναμιν τῆς πύλλως εἶναι μὲν ἄριστος καὶ τελειουργός, ἀλλ' εἶτι μείζονα δύναμιν καὶ βροπήν ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ἀσκησῇ, οὐχὶ ὅταν ἀποβλέπῃ εἰς ἱστορικὰς μορφὰς ὀλοκλήρου γενεᾶς, ὀλοκλήρου χορείας ἀνθρώπων, ἐν τῇ τὸ ἀτομικὸν καὶ φυσικὸν πρόσωπον ἐξαφανίζεται ἐν τῷ ἠθικῷ προσώπῳ τῆς ὅλης χορείας, ἀλλ' εἰς μορφὰς ἱστορικὰς μεγάλας, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἀτομικὰς, εἰς πρόσωπα ἀτομικά. Ἐὰν μεγάλα ἠθικὰ πρόσωπα γενεῶν καὶ τάξεων ἀνθρώπων διαλαμβάνουσιν ἐν τῷ ἠθικῷ στερεώματι τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου, καὶ ὅν τρόπον, ἴνα λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὴν φυσικὴν ταύτην εἰκόνα, ἐν τῷ φυσικῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ οἱ μεγάλοι ἀστερισμοὶ εἰ ἐπιβάλλοντες τῷ ὅματι τοῦ θεατοῦ διὰ τῆς θέας τοῦ οὐρανοῦ μᾶλλον συστήματος ἢ τῶν καθ' ἑαυτοὺς φωτεινῶν ἀστέρων· ἀλλ' ὁ ἥλιος ὁ διαχέων πανταχοῦ τὸ φῶς καὶ ἀποδιώκων πρὸ αὐτοῦ τοὺς ἀστέρας καὶ ἐρήμια δὲ αἰθέρα χωρῶν εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκλύων πρὸς ἑαυτὸν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτοι ἥλιοι ἐν τῇ Ἱστορίᾳ εἶναι οἱ ὀλίγοι, ἀλλ' ἀληθῶς μεγάλοι ἄνδρες, οἱ τὰ ἀτομικὰ φυσικὰ αὐτῶν πρόσωπα ὑψύοντες εἰς μεγάλα φωτεινὰ κέντρα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, οἱ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μεγάλας γενεαῖς, ἐν μέσῳ λαῶν πεπολιτισμένων, ἐν τῇ χορείᾳ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν παριστάμενοι ὡς μόνον ἀληθῶς μεγάλοι. Διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἢ ἱστορία, ἀπὸ συστήματος ἀφηρημένου περὶ ἠθικῆς καὶ ἠθικοῦ μεγαλείου ἀνθρωπίνου πλάττει ἀνθρωπίνην ἠθικὴν ἀτομικὴν, ἀτομικῶς ἐκπροσωποῦσαν τὰ τοῦ ἰδεῶδους ἀνθρώπου· δι' αὐτῶν, ὅσον ὀλίγοι καὶ ἐν ὧν οὗτοι, καὶ μάλιστα ἀκριβῶς διότι εἶναι ὀλίγοι, κτίζει τὴν μεγαλοπρεπὴ στοᾶν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν πάντων τῶν αἰώνων. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὴν στοᾶν ταύτην ὑψοῦται ἠθικῶς καὶ μεταρροῦσται ἐν τῇ συνειδήσει καὶ συναίσθησει τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ μεγαλείου ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ἐν τῷ πανθῷ τῆς Ἱστορίας πρὸς τὸ θεῖον ὕψος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ προορισμοῦ ἀναιτιμωχῶν ἡμῶν, καὶ ἐνθουσιᾷ μετ' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐχὶ βεβαίως πρὸς ἡμίλλαν, διότι τὸ τοιοῦτον πᾶν ὀλίγοις δυνατὸν, ἀλλὰ πρὸς συναίσθησιν τῆς ἰδέας αὐτοῦ φαιλόσητος, πρὸς κάθοδον τῆς ἰδέας αὐτοῦ ψυχῆς καὶ πρὸς παρασκευὴν αὐτῆς τοιαύτην ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ μετ' αἰσχύνης πρὸς τὰς μεγάλας καὶ εὐγενεῖς ἐκείνας μορφὰς. Ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης θέας ἐμπνεομένη φελέτη, τὸ ἔργον θεᾶσθαι τὴν ἀρετὴν ἐν προσώποις ἀτομικοῖς, εἶναι μέγα ἐφόδιον ἀρετῆς ἐν τῷ βίῳ διὰ πάντα διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ διὰ λόγου παραστάσις καὶ ἀπεικόνισις τῆς ἠθικῆς μορφῆς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐκ μέρους τῶν ὀπισθῶν καὶ ἐν τινι μέτρῳ ἐναμμένον νὰ πράξωσι τοῦτο εἶναι διὰ τούτους καθῆκον πολιτικὸν ἔμκα καὶ ὀρησκευτικόν. Ἄλλὰ ζήτημα μέγα καὶ σοβαρὸν τίθεται πρὸ ἡμῶν ἐνταῦθα: Τίνες οἱ ἀληθῶς μεγάλοι; Διότι ὡς ἐν καντὶ ἐπιτηδεύματι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐπιτηδεύσει τῆς ἀρετῆς, καὶ εἰ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἠθικοῦ, καὶ τῇ τούτων διαγωγῆσι καὶ ἐκτιμῆσει οὐχὶ σπανίως ἐπέρχεται σύγχυσις τοῦ φαινομένου πρὸς τὸ ὄν, τοῦ δοκεῖν πρὸς τὸ εἶναι. Ἐνθεν μὲν ἡ φυσικὴ ἰσχὺς τοῦ πνεύματος συνδραζομένη μετὰ

γνώσεως, τῆς ἄνευ φρονήσεως ἀπεργαζομένης κατὰ τὸν φιλόσοφον πανουργίαν, οὐ σοφίαν, δημιουργεῖ, εὐρούσης καὶ τῆς τῶν πραγμάτων συντυχίας, μεγαλεῖον κίβδηλον, μεγαλεῖον ἄνευ ἠθικοῦ μεγαλείου· ἐξ ἄλλου δὲ ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία τῶν πολλῶν ποιεῖ ὥστε τὸ ἐξωτερικῶς ἐκπλήσσει καὶ θαμβοῦν καὶ ἐπὶ τὴν φαντασίαν καὶ ἐπιπόλαιον αἰσθητὰ μεγάλως ἐπιδρῶν κατακυριεύει τῆς ψυχῆς τῶν ἀσθενεστέρων καὶ περιστοσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὡς μεγάλα ἀληθῆ τὰ κενὰ καὶ ἐφήμερα εἰδῶλα κίβδηλου μεγαλείου. Πρὸς τούτους καὶ ἐκεῖ, ἐνθα τὸ μεγαλεῖον φαίνεται πως γνήσιον, ποσότη κατὰ βᾶθος ἢ διαφορά τοῦ ποιοῦ καὶ τοῦ ποσοῦ, τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ βαθμοὶ τῆς ἀληθῆς πραγματοποιήσεως, ὥστε μεγίστη χωρίζει ἀπέστασις ἐκείνους τοὺς ἀληθεῖς καὶ κατὰ τὸ ἐρικτὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τελείους μεγάλους ἄνδρας ἀπὸ τῶν δοκούτων τοιοῦτων ἢ τῶν μονομερῆς τι κεκτημένων μεγαλεῖον, ἀκρίτων ἀμφοτέρων νὰ θεωρῶνται ἢ νὰ λέγονται μεγάλοι. Ἡ διάγνωσις καὶ ἡ διάκρισις αὐτῆ εἶναι ἀναγκασιότατη ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ ἀνθρωπίνου ἠθικοῦ μεγαλείου. Διότι μόνον διὰ τοιαύτης ἐπιγνώσεως δύναται ἢ ἱστορία τὸ ἀληθῆς καὶ γνήσιον αὐτῆς δι' ἄπαντας τοὺς αἰῶνας νὰ ἐγείρῃ Πάνθεον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, τῶν ἡγουμένων καὶ στρατηλατῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τῶν φερόντων ἐν αὐτοῖς τὸ δαιμόνιον τῆς ἱστορίας καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πραγματοποιοῦμένην, τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν μεταξὺ τῶν πολλῶν κλητῶν, τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς νόμους, κατ' Ἀριστοτέλην, ἀλλ' ἑαυτοὺς καθιστούντων νόμους. (Κατὰ δὲ τῶν τοιοῦτων οὐκ ἐστὶ νόμος αὐτοῖ γὰρ εἰς νόμοι), ν' ἀποκλείσῃ δὲ τοῦ πανθέου τούτου πάντας τοὺς δοκούντας μὲν ἢ λεγομένους μεγάλους ἄνδρας, ἀλλὰ μὴ φέροντας γνήσιον καὶ ἀκραίαν τὴν σφραγίδα τοῦ μεγαλείου.

Προχωροῦντες δὲ ἤδη εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἱστορικοῦ μεγαλείου τοῦ Γλάδστον ὀλομεν ἀποδείξει κατὰ τὸ ἐνὸν ἡμῖν ὅτι ὁ Γλάδστον εἶναι οὐ μόνον ἀληθῆς καὶ τελείως μέγας ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ ὁ μόνος τοῦ αἰῶνος τούτου τοιοῦτος ἀνὴρ, εἰς δὲ τῶν ὀλιγίστων καθ' ἅπασαν τὴν Ἱστορίαν φανέντων μεγάλων ἀνδρῶν. Ὁ Γλάστον εἶναι ὁ μόνος ἀληθῆς μέγας ἀνὴρ τοῦ αἰῶνος φέρον ἐν αὐτῷ πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ συστατικὰ τοῦ ἀληθοῦς μεγαλείου.

Τὸ πρῶτον συστατικὸν καὶ στοιχεῖον, ὁ πρῶτος ὕψος τοῦ μεγαλείου διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ εἶναι τὸ φυσικὸν κεφάλαιον πρὸς μεγαλοῦργίαν, ἢ τοῖς τὸ μέγεθος τοῦ πνευματικοῦ κεφαλαίου, τῆς πνευματικῆς δυνάμεως, ἢ μεγαλοφυῖα, τὸ φῶναι τίνα μέγαν, τὸ γεννηθῆναι τίνα μέγαν τὴν ψυχὴν, τὰς ψυχικὰς δηλονότι δυνάμεις. Ἡ μεγαλοφυῖα ἐκδηλοῦται μὲν ἰδίως ἐν τῇ γνωστικῇ δυνάμει τῆς ψυχῆς, ἐν τῷ νοεῖν οἴκοθεν ἰσχυρῶς, ἐν τῷ φωτίζεσθαι ἐκ τοῦ ἐνδοθεν φωτός τῆς ψυχῆς καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι ἰδεῶν καὶ ἀληθειῶν μεγάλων ὡς δι' ἑσωτερικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἐλλάμψεως, ἐκδηλοῦται δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκτάκτῃ ἰσχύϊ τῆς βουλήσεως καὶ τῷ μεγάλῳ βᾶθει τοῦ αἰσθητῆτος. Ὅτι ὁ Γλάδστον ἐγγενήθη μεγαλοφυῆς, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον μετ' ἐκτάκτως μεγάλου κεφαλαίου πνευματικῆς ἰσχύος, τοῦτο ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ὅλῃ Ἱστορίᾳ τοῦ ἀνδρῆς, ἐν τῇ ἀνεπτύχῃ καὶ ἀπεκαλύφθῃ ἢ μεγαλοφυῖα. Ἡ μεγαλοφυῖα ὡς φυσικὸν κεφάλαιον στηρίζουσα

μενον επί της αρχής της ατομικότητας του ανθρώπου είναι θεϊον δώρον, ἕπερ, ἕνα καρποφόρητον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δρόνον, ἀνάγκη νὰ καλλιερῆθῃ ἐπὶ προσφόρῳ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τοῦτο παρέχει ἡ ἱστορία, ἡποὶ ὁ ἱστορικὸς βίος ὁ περιβάλλον τὸν μεγαλοφυᾶ, ἀπὸ τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη, μέχρι τῆς πολιτείας, τοῦ ἔθνους, τοῦ αἵματος, τοῦ καθόλου ἱστορικοῦ κόσμου, ἐν ᾧ καὶ ὁφ' ᾧ ἐπὶ τὴν ἐπίδρασιν ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη ἠθικῶς. Ὁ βίος οὗτος ὁ ἱστορικὸς, τὸ συστατικὸν τοῦτο τοῦ μεγαλείου, τῆς γονιμῆς καὶ ἀρμονικῆς ἀναπτύξεως τῆς φυσικῆς μεγαλοφυίας εἰς μεγαλοφυῆλον ἱστορικὴν, ἐπιβλήθη ἄριστα ἐν τῷ βίῳ τοῦ Γλάδστον. Ὁ ἀνὴρ ἦτο γόνος τῆς μεγάλῃς Ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς καὶ τοῦ μεγάλου Ἀγγλικοῦ ἔθνους. Ἡ Ἀγγλοσαξωνικὴ φυλὴ ἔχουσα θέσιν ἐν τῷ νέῳ Εὐρωπαϊκῷ Χριστιανικῷ κόσμῳ ὅταν περιέπου ἡ Ἰωνικὴ ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἑλληνικῷ, ἢ πρὸς ταῖς ἄλλαις φυσικαῖς καὶ ἠθικαῖς ἀρεταῖς τῆς εὐρυίας, ζωηρότητος, σοβαρότητος, δραστηριότητος ἐν πᾶσι ταῖς ἐργαῖς τοῦ βίου, συνυψίζουσα τὴν εὐρύτητα τῆς ἐπινοίας πρὸς τὴν βαθύτητα τῆς διανοίας, φυλὴ ἀρμονικῶς ἐνοῦσα τὰς πρακτικὰς καὶ θεωρητικὰς ἀρετὰς, διακρίνεται πρῶτον πάντων διὰ τὸ βαθὺ χριστιανικὸν αὐτῆς πνεῦμα, τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς ἐν τῷ βίῳ καὶ τὸ βαθὺ καὶ σοβαρὸν χριστιανικὸν αἰσθηματικόν. Τὸ πᾶσιν τῶν ἀρετῶν τοῦτων μετέχον Ἀγγλικὸν ἔθνος κατέχει θέσιν ἀπέναντι τῆς ἄλλῃς Εὐρώπῃς, ὅταν αἱ Ἰωνικαὶ Ἀθῆναι ἀπέναντι τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Καὶ τὰ μὲν πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ ἐπὶ τοῦ ἱστορικῶς παρθενικοῦ εὐρέος ἐδάφους τῆς νέας ἡμετέρας δημιουργήσαντα νέον προοδευτικὸν ἱστορικὸν κόσμον τέκνα τῆς μεγάλῃς Ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς πέραν τῶν Ἑλληνικῶν θαλάσσων ἀπὸ τὰς εὐρείας Ἀσιατικῆς παραλλῆλης ἰσθμιαίας Ἰωνικῆς ἀποικίας, αἵτινες τὸν γονιμώτατον καὶ εὐφύεστατον ἀνεπτύξαν πνευματικὸν βίον Ἑλληνικόν, παραγαγεῖσαι καὶ παραγαγεῖσαι ποιήσιν, φιλοσοφίαν, ἱστορίαν, πολιτικὸς θεσμούς ἐλευθέρους καὶ πνεῦμα ἐπινοίας καὶ ἐπιχειρηματικότητος προοδευτικῆς.

Ἐν δὲ τῷ Ἀγγλικῷ ἔθνῳ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μητροπόλεως ἐν πολλοῖς ἄριστα ἐξεκονίζεται ὁ χαρακτήρ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Πνεῦμα συντηρητικότητος καὶ εὐσεβείας πρὸς τὰ πάτρια συντηρητικὸν μετὰ νεωτεροποιίας μεγαλοφυῶς, εὐλευθερία ἔννομος, εὐλευθερος βίος μετὰ μεγαλοφυῶς ἐπεκτάσεως πολιτικῆς, ἐμβριθεία μετ' ἐπινοίας καὶ τόλμης συνδεδεμένη, τὸ φιλοσοφεῖν ἄνευ μαλακίας, τὸ ἐργῶ καιροῦ χρῆσθαι τῷ πλεόντι, οὐ κόμπη λόγου, τὸ μέγα κρᾶτος τῆς θαλάσσης, τὸ πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν ἐσβατὸν τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει καθιστάναι καὶ πανταχοῦ ἀεὶ μνημεῖα τῆς τόλμης καὶ ἐνεργείας καταλιπεῖν, εἶναι ἐν πολλοῖς ἱστορικῶς γινώσκοντα κοινὰ τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς νῦν Ἀγγλοῖς. Ἀλλ' ὅ,τι εἰς ὑπέρτερον βαθμὸν διακρίνει τὸν Ἀγγλον ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ ἀπὸ τῶν νῦν Εὐρωπαίων εἶναι τὸ σοβαρὸν, τὸ υπερήφανον τοῦ ἦθους καὶ φρονήματος συνδεδεμένον κατὰ βάθος μετὰ τοῦ ὕψιστου αἰσθηματος τῆς φιλανθρωπίας καὶ χριστιανικοῦ βίου. Πάντα ταῦτα τὰ κεφάλαια τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου καὶ πολιτικοῦ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, ἐπὶ δὲ σχολεῖα, πανεπιστήμια, ἐπιστήμη, φιλολογία ἀπετέλει-

σαν τοὺς ἱστορικοὺς βίους καὶ τὰ ἱστορικὰ συστατικὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ μαρμόσεως τοῦ Γλάδστον καὶ συνδουλοῦντα μετὰ τοῦ φυσικοῦ κεφαλαίου τῆς μεγαλοφυίας ἀπειργάσαντο αὐτὸν μέγαν. Αὐτὸς ὁ οἰκονομικὸς βίος, αὐτὸς ὁ οἶκος ὁ πατρικὸς τοῦ Γλάδστον, αὐτὴ ἡ κοινωνικὴ τάξις, εἰς ἣν ἀνήκεν, διετέλει ἐν ἀρμονικῇ συναφεῇ πρὸς τὴν τοιαύτην μόρφωσιν. Ὁ Γλάδστον ἀριστάμενος ἐξ Ἰσοῦ τῆς τε κατωτέρως τάξεως, ἐν ᾧ ἡ ἰδικὴ ἀπορία δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐνίοτε οὐχὶ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τὴν ἀρμονικὴν παιδείαν τοῦ πνεύματος, καὶ ἀπὸ τῆς κληρονομικῆς εὐγενείας, ἐν ᾗ ἡ πληρομένη τῆς εὐπορίας συνυψομένη μετὰ τῆς ἐπὶ γεννήσει ἐπάρεσκε βῆστρον ἀπεργάζεται τὴν πρὸς ἐγνωσμένον κατωφύριαν, ἱστάμενος δὲ ἐν μέσῳ ἀμφοτέρων, ἀνήκεν εἰς καλὴν οἰκονομικὴν Ἀγγλοῦ ἀσπὶ ἐν μέτρῳ τῷ προσήκοντι παρέχουσαν τῇ ἀγαθῇ φύσει πάντα τὰ πρὸς ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν, δι' ἧς ὁ ἀνὴρ κατεστάθη ἀριστοκρατικώτατος μὲν καὶ εὐγενέστατος τῆς ψυχῆς καὶ τὸ ἦθος, λοιπώτατος δὲ ἐν ταῖς κοινωνικαῖς ἀρεταῖς καὶ δημοφιλέστατος, ἀσπὸς δὲ ἀγαθὸς κατὰ τὴν ἐν ἀπλότητι φιλοκαλίαν τοῦ βίου. (ἀκολουθεῖ)

ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

Β'

Καὶ διὰ μὲν τὸν ἄπιστον δὲν ἀπορῶ. Χωρὶς πίστιν, ἐπομένως καὶ χωρὶς ἀγάπην, πλὴν φυσικὸν εἶναι ὡς θεῖον νὰ φέρηται, καὶ ὡς θῆματα τοῖς ἄλλοις νὰ μεταχειρίζεται. Ἀλλὰ τί νὰ εἶπῃ, τίς καὶ πῶς νὰ χαρακτηρίσῃ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι κήκονον μὲν τὸν Χριστιανὸν καὶ ἐπικαλοῦνται ὡς πατέρα τὸν Θεόν, ζῶσιν ὅμως ἀδιάφοροι ὅλας διόλου ἢ καὶ ὡς ἐχθροὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τὸν τέκνα; Πῶς ἡμποροῦν αὐτοὶ νὰ ἀναπαύωνται μετὰ τὴν ἰδίαν ὅτι ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἶναι μαζί τῶν, μόνον διότι τὸν ἐπικαλοῦνται, ἐνῷ παντάρῃ δὲν δίδουν διὰ τὰ ἄλλα τέκνα του, ζῆνοι πρὸς αὐτά, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀδελφοί, ἀδελφοὶ πρὸς τὴν πεῖνάν των, ἀδελφοὶ πρὸς τὴν γυναιότητά των, ἀδελφοὶ πρὸς τὰς ἀσθενείας των, πρὸς τὰς θλίψεις των, πρὸς τοὺς κινδύνους των, πρὸς τὰς στενοχωρίας των; Ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν πρώτην καθολικὴν ἐπιστολὴν του λέγει ὅτι ψεύστης εἶναι ὅστις καμῶνεται πᾶς ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἐνῷ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφόν του. Νὰ παραδεχθῶμεν λοιπὸν χρεωστούμεν ὅτι ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος δὲν εὐάρεσται εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ λέγομεν πᾶς τοῦ ἔχουμεν, ὅταν αὐτὴν τὴν ἀγάπην δὲν ἐπεκτείνωμεν καὶ εἰς τὰ τέκνα του, ἀδελφοὺς μας αὐτοὺς θεωροῦντες εἰς τὰ ἀληθινά, καὶ ὄχι μὲ λόγια. Ὅταν μὲ τὰ σωστά ἀγαπᾷ τις ἕνα φίλον του, ἡμπορεῖ νὰ μὴ ἀγαπᾷ καὶ τὰ παιδιά του; Καὶ ὅταν τὰ τέκνα ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν ἀγαπῶμεν καὶ τίποτε δὲν μᾶς μέλη διὰ τὴν κατὰστασίν των ὅταν εἰς τὴν πεῖνάν των, χορηγημένοι ἡμεῖς, καμῶν δὲν ἐδόκαμεν προσοχὴν ὅταν εἰς τῆς ἀρρωστίας των τὸν κίνδυνον καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν γονέων των ψυχροὶ ἡμεῖς ἐστάθμευον, χωρὶς νὰ περάσωμεν ποτέ, διὰ νὰ ἐρωτήσωμεν πῶς ἔχουν, ὁ πατὴρ των πῶς ἡμπορεῖ νὰ εἶνε φίλος μας, ἀφοῦ πρὸς τὰ σπλάγχνα του, τὰ ὅποια εἶναι ὅσα τὸν ἑαυτὸν του, ἐδέχθημεν ἡμεῖς τὸσον ὡσπλαγγχοὶ καὶ

σπληροί; Ὁ Θεὸς ζητεῖ νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην μας οὐτε δέχεται οὐτε ἀναγνωρίζει, ἐὰν μαζί με αὐτὸν ἀγαπῶμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Καὶ εἶνε τὸσον ἀπαιτητικὸς εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ ἀγαπῶμεθα ἀναμεταξύ μας, ὥστε ὁ ὕψος του, ὁ ὅποιος μᾶς ἐδέξατο πῶς πρέπει νὰ προσευχηθῶμεν, ἐδῶρκεν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀναμεταξύ μας ἀγάπη εἶνε τὸ κύριον γινώσκμα τῶν μαθητῶν του καὶ ὅτι μόνον ὅπου αὐτὴ ἡ ἀγάπη ὑπάρχει, πηγαίνει καὶ μένει καὶ ἡ ἰδικὴ του ἀγάπη καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς του.

Ποῖον λοιπὸν τὸ ἐντεῦθεν χρέος μας; Νὰ ἀγαπῶμεθα ὡς ἀδελφοί, ὡς ἕνα ἔχοντες ἐν εὐκαιρίαις πατέρα καὶ εἰς τὴν μίαν αὐτοῦ οἰκονομικὴν ἀνάγκην. Καὶ ὡς τοιοῦτοι μόνον τὸ καλὸν ἂς σκεπτόμεθα ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον, μόνον τὸ καλὸν ἂς εὐχόμεθα, μόνον τὸ καλὸν ἂς ἐπιθυμῶμεν, μόνον τὸ καλὸν ἂς θέλωμεν, μόνον τὸ καλὸν ἂς κἀνοῦμεν. Ἡ ἔχθρα, τὸ μῖσος, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ζήλια, ἡ πλεονεξία, ἡ ἀκόθαρτος ἐπιθυμία, ἔξω ἂς εἶνε ἀπὸ τὸν ἱερὸν περιβόλον τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης μας. Ψυχὴ τοῦ ἐγὼ μας ἂς γείνη ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ζωὴ μας ἂς ἐκατομμυριοπλασιεθῇ. Αἱ μυριάδες τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν ἂς ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, μέτοχοι καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς λογισμοὺς μας, μέτοχοι εἰς τὰς ἐπιθυμίας μας, μέτοχοι εἰς τοὺς παλήμους μας, ὡς κοινὸν τὸ εἶναι ἔχοντες μαζί μας. Χαίρουσι ἐκεῖνοι; Καὶ ἡμεῖς. Λυποῦνται; Καὶ ἡμεῖς. Ἡμεῖς ἂς εἴμεθα αὐτοὶ αὐτοὶ ἂς εἶνε ἡμεῖς. Αἱ ψυχὰί μας, τὰ συμμέρονατά μας, αἱ ζωαί μας, ἂς κἀνοῦν μίαν μετάρρησιν καὶ ἀρρηθῶσιν κένωσιν. Τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ζοῦν τὸ ἐν ἐν τῷ ἄλλῳ. Διότι ἡ παρὰ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς υἱοθεσίαν τότε γίνεσθαι, ὅταν μαρτυρηθῇ ὑπὸ τῆς μετεξῆ των ἀδελφότητος.

Καὶ ἡ πραγματικὴ καὶ καθαρὰ ἀδελφότης μόνον ἐκεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἡμπορεῖ, ὅπου ψυχὰί πάλλουσι ἀληθινῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ πολιτικοὶ δύνανται νὰ προσεγγύτουν τὴν ἀρχὴν τῆς ἀδελφότητος, διὰ νὰ κἀνοῦν γιγοῦσαν εἰς τὰ λόγια των καὶ νὰ πλανοῦν τὰ πλήθη. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πλεόν φιλελεύθερον πολιτικῶν μῆτις νεκρὰ ἡ ἀδελφότης, ἐὰν δὲν ἐξυθῆ εἰς τὰς ψυχάς. Διότι αὐτὴ δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλ' ἐλευθέρως ἐνεργεῖται, καὶ τὸ δένδρον, ἐκ τοῦ οὐραίου ἄνθει, δὲν εἶνε ὁ νόμος τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὁ ἐλεύθερος νόμος τῆς ἀγάπης. Καὶ ἀδελφοὶ εὐλακρινεῖς καὶ γνήσιοι ἐκεῖνοι μόνον νὰ εἶνε ἡμποροῦν, ὅσοι μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην ἀναγεννημένοι, ἀνήκουν ὁλοψύχως εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκονομικὴν τῶν τέκνων τοῦ Κυρίου.

Μιχ. Γ. Γαλανός

Η ΑΡΧΗ, ΑΙ ΠΑΝΑΙ ΚΑΙ Η ΑΑΗΘΕΙΑ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Β'

Καὶ πρῶτον ποία εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς προσευχῆς; Ὅποια εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκείας, τοιαύτη εἶνε καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ ποία ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκείας; Ὅπως ἡ ἀρχὴ τῶν ἐπιστημῶν προήλθεν ἀπὸ τὴν ἐρεσιν πρὸς

τὴν ἀλήθειαν, ὅπως ἡ γέννησις τῆς τέχνης ἐπήγαγεν ἀπὸ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸ ἔραϊον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ θρησκεία ἀνεβλάστησεν ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς ἡμετέρας ἀτελείας καὶ τὴν ἄσπιν πρὸς τὸ τέλειον. Ὁ ἀτελής ἄνθρωπος, ὁ φύσει ἀτελής, ὁ ἠθικῶς ἀτελής, ὁ πνευματικῶς ἀτελής, ἀπὸ φύσεως τείνει εἰς ἐν τέλειον. Ἡ τάσις αὕτη ἐκ τῆς ἀτελείας εἰς τὸ τέλειον εἶνε ἡ θέσις τῆς θρησκείας. Θρησκεία δὲ καὶ προσευχὴ εἶνε ἀχώριστοι. Ὅπως λοιπὸν τὸ θρησκευτικὸν αἰσθηματικὸν βλαστάνει φυσικὰ ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς ψυχῆς, τοιοῦτοτρόπως φύεται καὶ ἡ προσευχὴ ἐν τῇ μὴ ἐκφυλισμένῃ καὶ χέρσῳ καρδίᾳ. Ἀλλὰ ποία εἶνε ἡ ἱστορία τῆς προσευχῆς καὶ ποῖαν ἰδέαν ἔχουν τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα περὶ προσευχῆς;

Δυναμέσθαι ταῦτα νὰ διαιρεσώμεν εἰς ἀθεϊστικὰ καὶ θεϊστικὰ. Ἀθεϊστικὰ συστήματα ἡ θεοὶ ἀπολύτως δὲν ὑπάρχουν. Τοὺς ὕλιστας λ. γ. λέγομεν ἀθεῖς ὡς μὴ δεχόμενους πνευματικὸν Θεόν. Καὶ οὗτοι ὅμως ἔχουν τὸν Θεὸν των, οὐχὶ βεβαίως προσωπικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ τὴν ὕλην, τὴν φύσιν. Λοιπὸν κατὰ τοὺς ὕλιστας, ἀφ' οὗ ἡ φύσις εἶνε ὁ Θεός, ἡ προσευχὴ εἶνε ἡ κοινωνία μετὰ τῆς φύσεως τὸ ν' ἀπολαύσῃ τις τὴν ἡδονὴν ἀδικλιεπτος, καὶ κατὰ κῆρον μάλιστα, τοῦτο εἶνε κατ' αὐτοὺς προσευχὴ. Ἀλλὰ προσευχὴ τοιαύτη εἶνε οὐτοπία διότι ἡ προσευχὴ, ὡς παρετηρήσαμεν, εἶνε τάσις πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ. Ἡ προσευχὴ εἶνε λογικὴ ἔκφρασις τοῦ πνευματικοῦ ἔρωτος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν, ἐπομένως εἶνε πνευματικὴ οὐδὲν ἔχουσα τὸ ἰλικόν. Διὰ τοῦτο ὕλισμός καὶ προσευχὴ εἶνε ὅ,τι ἀσυμβίβαστον.

Οἱ δὲ πανθεισταί, ἀποθεοῦντες τὸν ἄνθρωπον, ἡμεῖς, λέγουν, εἴμεθα θεοί! τίς ἀνάγκη λοιπὸν νὰ προσευχηθῶμεθα; Ὁ ἄνθρωπος θεός! Τραυτοῦδες μωροί. Τί εἶνε ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος πρὸ τοῦ Παντοδυνάμου; Ὑπεθέστατε ὅτι διέρχεται μετὰ τὴν ταχύτητα σιδηροδρομικῆς ἀμαξοστοιχίας κολοσσαία ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν γραμμῶν ἱστυαὶ μέρμηγες τις καὶ προβάλλῃ τὸν πόδα του νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κίνησιν τοῦ σιδηροδρόμου. Θὰ δυναθῇ; Ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς ἄνθρωπος συγκρινόμενος κατὰ τὴν σωματικὴν δύναμιν του δὲν εἶνε εἰς μέρμηγες πρὸ τῆς δυνάμεως τοῦ σιδηροδρόμου; Ἀλλὰ τί εἶνε ὁ ἄνθρωπος πρὸ τῆς δυνάμεως τῆς κυκλομένης γῆς; ἀλλὰ πρὸ τῶν μυρίων τῶν ὄγκων καὶ τὸ πλήθος κόσμων; ὦ! εἴμεθα μὴ δὲν φυσικῶς. Δὲν ἐξετάζω τί εἴμεθα ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς. Ἀλλ' ἀφ' οὗ φυσικῶς εἰς λίθος μᾶς ἀπαιτεῖται, ἀφ' οὗ μία ἀμαξοστοιχία μᾶς συντρέχει, τί θεοὶ εἴμεθα; Ἡ ὄχι, ὄχι, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε θεός, ἀλλὰ θεῶν δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ δεκτικόν καὶ ἰσοῦ διακί τείνει πρὸς τὸν Θεόν. Τὸ κῆρον δὲ μέσον, δι' οὗ κινωνοῦμεν μετ' αὐτοῦ εἶνε ἡ προσευχὴ.

Οἱ δὲ πιστεύοντες μὲν εἰς Θεόν, μὴ παραδεχόμενοι δὲ πρόνοιαν ἀτομικὴν, ὡς τί, λέγουν, νὰ προσευχηθῶμεθα, ἀφ' οὗ οὐδαμῶς περὶ ἡμῶν ὁ Θεὸς φροντίζει; Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐπίσης πλανῶνται. Τὸ θέμα μας δὲν εἶνε τώρα περὶ προνοίας ἀλλ' ἂν ποτε περὶ προνοίας ὁμιλήσωμεν, θὰ δεῖξωμεν πόσον πλανῶνται οἱ ἀρνούμενοι τὴν μερικὴν θέσιν πρόνοιαν.

Ὑπάρχουν φιλόσοφοι καὶ φιλοσοφικὰ συστήματα, τὰ ὅποια δέχονται μὲν πρόνοιαν Θεοῦ καὶ γενικὴν καὶ μερικὴν, ἀλλὰ, λέγουν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸ τί θὰ ζητήσω, διὰ τί νὰ τὸ ζητήσω; Τοῦτο προσκομίζει μὲ τὸ ἀνέκδοτον τῆς μαθη-

τρίαι έκείνης της άνηκεας, ήτις έρωτωμένη υπό των συμ- μαθητριών της διά τί δεν έλαγε μάθημα, 'Αφ' ου τό μά-θημά μας τό γνωρίζει ο καθηγητής μας, άπάντα, διά τί να του τό είπω; 'Επίσης είνε θμοιον προς την έξης ένστασιον. 'Αφ' ου ή μήτηρ γνωρίζει τό τί θέλει τό βρέφος της, διά τί να ζητή τούτο τόν μαστόν διά κλαυθυρισμών; 'Αλλ' όπως φυσικόν είνε τό έκτετευτικόν κλαυθυρισμόν του βρέφους, ούτω και ή έκ μέρους του ανθρώπου δέησις προς τόν Θεόν. 'Αλλ' ή προσευχή δεν είνε μόνον δέησις, είνε και έκφρασις ευγνωμο-σύνης και θαυμασμού. Τό να μη προσεύχηται τις λοιπόν είνε ταυτέσημον προς τό να καταπνήγη τά φυσικά αισθήματα, ύπερ είνε παρά φύσιν.

Έκ των λεχθέντων περι προσευχής εύκόλως νοεί τις ποία είνε ή ούσια και ό όρισμός αυτής. 'Τι είνε λοιπόν προσευχή;

Προσευχή είνε ή διά της καρδίας και του λόγου σχέσις και ή διά του βίου κοινωνία ήμων μετά του πανταρχού πα-ρόντος Θεού. 'Ινα δε και ποιητικώς εΐπωμεν τό πρῆγμα, προ-σευχή είνε ή κατάσταση έκείνητης ψυχής σου ή πραγματική, (και ούχι έκστατική,) καθ' ήν, εν ψ α πόδας σου ύπτονται της γής, ή κεφαλή σου ύπεται του ούρανού, ή ψυχή σου διέρχεται διά των μυρίων κόσμων και προσεγγίζουσα εις τας όθνας της ιδανικότητος ενούται μετά του Θεού, ή δε καρδία σου γίνεται άπειρον αγάπης τοιοούτον, ώστε δύναται να χωρή τούς μυρίους κόσμους και τόν κοσμοπλάστην, και ανυ-φουμένη μέχρις αυτού διά των κόσμων, ως βαθμίδων κλι-μακας, να ένθρονίζη αυτόν εις τόν παρθενώνα της ψυχής σου. Διά της προσευχής κυρίως δύναται ό άνθρωπος να άρρωμιώση και ένσωματώση τας ιδέας και άρχάς του Θεού εις τόν βίον.

Δ. Παπαδόπουλος.

Ο ΜΩΥΣΗΣ

(ε' συνέχεια' όρα φύλλον 17)

Ό δέ φιλόσοφος και θεολόγος Πλάτων, ούτωςί. «'Ονό-ματι φράζειν (τόν Θεόν) ούκ έστι, διά τό μη γινώσκασθαι τούτου δ' αΐτιος δ πρώτος ταύτα κατεδών, βάρβαρος άν- Παιλαίς γάρ οή τύπος εξέθρεψε τούς πρώτους ταύτα έννοή-σαντας, Αθρηνας τε και Συρία». ('Επινομ. τ. β σ. 496.)

Σχόλ. Διατί, ώ Πλάτων, ούκ έστιν εΐπειν τό όνομα του Θεού; Διατί ού γινώσκασται; — Διατί, σοι άποκρίνεται, ό πρώτος τά Θεία κατιδών, βάρβαρος ών, δν εξέθρεψεν ή Αθ-ηνας και ή Παλαιστήνη, εκάλυψεν επί ποινη θανάτου, όνο-μάσαι τό όνομα του Θεού 'Ιαθέ, (Λευίτ. 24, 15,) ό Προφή-της Μωύσης. 'Αλλαχού δ' έτι λέγει. «'Τας δ' έτι τούτων (πυρός, ύδατος, άέρος και γής) άρχάς ένωσθεν Θεός οίδα και άνδρών δε άν έκείνω φίλος ή». ('Εν Τιμ. τ. 7. σ. 49).

Σχόλ. Τις ούτος, ώ Πλάτων, ό ταύτα ειδώς φίλος του Θεού; — Ό Προφήτης Μωύσης, αυθις άποκρίνεται σοι.

Ό δ' Αριστοτέλης ούτωςί. «'Αρχαίος μόν ούτ τις ιδί-ος και πάτριος πάσι άνθρώποις, ως εκ Θεού τά πάντα και από Θεού ήμιν συνέστησεν», (π. Κοσμ. ε').

Σχόλ. Τις, ώ Αριστοτέλης, ούτος ό άρχαίος λόγος ό πά-

τριος πάσι άνθρώποις; — Ό του προφήτου Μωύσεως, άπο-κρίνεται σοι.

Έτι δε ο αυτός Πλάτων διδάσκει. «'Τίς δε λέγεται των παλαιών βασιλείων, ού έτι και νυν τά Νόμιμα μένειν ως θεία όντα;... Μίνως και (ό αδελφός αυτού) Ραδάμανθος, ό Διός και Εύρώπης παΐδες, ών οι δε εισίν οι νόμοι... 'Ομη-ρος γάρ περι Κρήτης λέγει, ('Οδύσ. Γ 178) έτι πολλοί άν-θρωποι εισίν εν αυτή και έννιηνήκοντα πόλεις.

«'Τήσι δ' ενί Κνωσός, μεγάλη πόλις ένθα τε Μίνως

'Εννέωρος, Βασιλευς, Διός μεγάλου 'Οριστής.»

Έστιν ούν τούτο 'Ομήρου έγκωμιον εις Μίνωα, διά βρα-χίων ειρημένον, στον ούδ' εις ένα των ήρώων έποίησεν 'Ομη-ρος: ότι μόν γάρ, ό Ζεύς, σοφιστής (σοφίας διδάσκαλος) έστι, και ή τέχνη αυτη πάγκαλος έστι, πολλαχού και άλλωθι άγ-λοι άτάρ και ένταύθα. Λέγει γάρ τόν Μίνω συγγενέσθαι ενάτω έτει τῷ Διῷ εν λόγοις, και φοιτῶν παιδευθησάμενον, ως υπό σοφιστοῦ όντος του Διός. 'Ότι ούν τούτο τό γέρας ούκ έστιν όπω άπειναιμεν 'Ομηρος των ήρώων, υπό Διός πα-παιδευσθαι άλλω ή μόνω, τούτ' έστιν έπαινος θαυμαστός... Οι γάρ άραροι λόγοι εισί, και άριστής συνουσιαστής έστι εν λόγοις: έρωτά ούν, δι' ενάτου έτους, εις τό του Διός ήν-τρον ό Μίνως, τό μόν μαθησόμενος, τό δε άποδειχάμενος ε' τῷ προτέρῳ έννεαετηρίδι παρῷ του Διός... Τούτο μέγιστον σημειον, ότι *άληθινοι αυτοῦ οι νόμοι εισι.*» (Μίνως, τ. 4 σ. 290-300).

Σχόλ. 'Αλλ' εν πρώτοις, τίς έστιν, ώ 'Ομηρος, ό Μίνως ούτος, δε ειδοχθή την σοφίαν, τούτ' έστι την νομοθεσίαν, υπό του Θεού, όμιλητής αυτού γινόμενος; — Ό Μωύσης, άποκρίνεται σοι, ό μέγας ποιητής. Είτα δε, τίς έστιν, ώ Πλάτων, ό Μίνως ούτος, ού ό 'Ομηρος εκαιμε τό μέγιστον των έγκωμιων, ό ουδεν άλλω των ήρώων αυτού έποίησεν, ότι ειδοχθή υπ' αυτού του Θεού την σοφίαν και παρ' αυ-του έλαβε την νομοθεσίαν εν τῷ άντρω του Διός, ού ένισα αάληθινοι αυτοῦ οι νόμοι; — Τι δε έστι τούτο τό ήθηρον του Διός; 'Εν πάσι τούτοις σοι άποκρίνεται, ότι ό Μίνως έστιν ό Μωύσης, ό προφήτης του Θεού, τό δ' ήντρον του Διός, αυτό τούτο τό όρα Σινά.

'Αλλαχού δ' έτι ό Πλάτων διδάσκει. «'Θεός ή τις άν-θρώπων: ειληρε την αυτίαν της των νόμων διαθέσεως; — Θεός, ώ ξένε, Θεός, ως γε τό δικαιοτάτον ειπέιν». (Νόμ. α' τ. β σ. 1.)

Σχόλ. Τις ειδοχξέ σοι ταύτα, ώ Πλάτων; — Ό Μωύ-σης, αυθις άποκρίνεται σοι.

'Αλλ' ένταύθα θαυμάσωμεν εν κεκρωμμένον μυστήριον, άπ' αίωνων κεκρωμμένον υπό της Θείας Προνοίας!... Τῷ όρα εν τῷ έννι-ωρος, ό Πλάτων' έρμηνεύει έτος. 'Αλλ' οι άρχαίοι γραμματικοί, οι καθ' όλον τόν βίον αυτών άσολη-θέντες εις την μελέτην, κοτανόησιν και έρμηνείαν των ποιη-μάτων του 'Ομήρου, έρμηνεύουσι αυτην ούχι έτος, άλλ' ό-ραν του έτους. «'Ένθα παλαιοι τινες έρμηνευτά, ως όραν του έτους εκλαμβάνοντες; ήρμήνευον έννια τέταρτα του έτους, άρα έτων δύο και ένδος τετάρτου έτους». (Λεξ. Σακελλ. εν λ. έννέωρος). Ούτω λοιπόν έμεινεν, ό Μίνως, εν τῷ άντρω του Διός, επί του όρους 'Ιθής, μαθητευόμενος έννια τέταρτα

του έτους, ήτι δύο έτη και μιαν έτι ώραν. 'Αλλ' ή μόν όρα εδρίσκειται και εν τῷ άρχῇ και εν τῷ μέσῳ και εν τῷ τέλει. 'Αρα έρμηνεύου τις τό έννέωρος διά του δύο έτη και μιαν τε, έρμηνεύει αυτό έτος του άλλουθός. 'Εμεινε λοι-πόν ό Μίνως εν τῷ άντρω του Διός επί του όρους 'Ιθής φοιτῶν παρῷ Διῷ δύο έτη!... Όποια ξένη και παράδο-ξος άρσωνία, ένός και του αυτού κηρύγματος!... Όποιον φως έκπεπιασμένον εν τούς βήμασι τούτοις, αΐφνης έκχει-ται!... Όποια κεκρωμμένον μυστήριον αποκάλυψις!... Μυσ-τηρίον έπιμαλώς αποκωρυμμένον υπό της Θείας Προνοίας, όπως αποκάλυφθη εις όξάν Θεού, εν χρόνους άπομωμωμω-μένους, εν άκμή γραμμάτων, τεχνών και επιστημών!... *Δύο έτη!*... 'Αλλά πότε έθρασεν ό Μωύσης εις τό όρα Σι-νά;... Πόσα έτη έμεινεν εκεί;... Άκούσωμεν αυτού του ίερού Προφήτου Ισραουήντος. «'Τού δε μηνός του τρίτου της έξόδου των υιών 'Ισραήλ εκ της Αιγύπτου, τῷ ήμέρα ταύτη, ήλθσαν εις την έρημον του Σινά... και παρενέβαλεν εκεί 'Ισραήλ κατέναντι του όρους». (Έξ. 19, 1.)

Πότε δ' άπήρην εκείθεν οι υιοί 'Ισραήλ; Τόν δεύτερον μην του δευτέρου έτους, ήτι ακριβώς μετά δύο έτη!... «Και έγένετο εν εφ ένιαυθ τῷ δευτέρῳ, εν τῷ μηνί τῷ δευτέρῳ, εικάδι του μηνός, ανεθῆ ή νεφέλη από της Σικηνής του Μαρτυριου, και έξῆραν οι υιοί 'Ισραήλ, ούτ άπαρτίαις αυτών, εν τῷ έρημῳ Σινά». ('Αρθ. 10, 11). 'Όστε έμει-νεν εκεί δύο δια έτη! Όποια ακριβεία και εν αυτοίς τοίς έκχριστοίς της χρονολογίας εν τῷ δηγήσει του 'Ομήρου!... Όποια αυτη προνοιακή διαφωτισις προς νείν έκπληξιν και θαυμασμόν άνδρών σοφών και επιστημόνων!... 'Ως θαυμα-στά τά έργα σου Κύριε!... Και άλλα τινά χωρία του Πλά-τωνος δύναται τις να προσθήσει άναφερόμενα μυστικώς εις τόν Μωύσην. (άκολουθε!).

άρχιμ. Χριστόφ. Ε. 'Υγγλέσης.

ΠΟΙΚΙΛΑ

Η Α. Μ. ό Βασιλεὺς επανήλθεν εκ της ανά τας επαρ-χίας περιουσίας Του. Η υποδοχή θεν διήρχετο εγγίγνετο εγκόφιος. Ό λαός αγαπή την Βασιλείαν: άλλά και ή Βα-σιλεία εκ της περιουσίας ταύτης Ικανά έπορίσθη προς όρασιν ύπερ του λαού.

—Προς την φωνήν του Θεού, την λέγουσαν: αΐς ό Θεός συνέκειυεν άνθρωπος μη χωριζέτω» πολλοί εν τῷ σημερινῷ αιών της άπιστίας και του έγωισμοῦ κωφεύουσι. 'Εντεῦ-θεν και τά πολλά κακῶ εν ήμιν και ό άβίωτος οικουγενεια-κός βίος. Ό Σεβ. Μητροπολίτης 'Αθηνών εν συνεντεύξει μετά τινος των συντακτών του «'Αστρας» ανευρίσκει ως αΐτια των παρ' ήμιν έπιθροβον χαρμηκῆρα λαμβανόντων δια-ζυγίων α' την διαφοράν της ήλιείας, εν ή φυσικά έλος δια-φόρος εκδηλοῦνται τά αισθήματα: β' τό άωρον πάλιν της ήλιείας, εν ή ουδένως επιστατεί ή χρισίς: γ' την κοινο-νηγήν διαφοράν, εν ή ουδέμια συνεννόησις είνε έφικτή: δ' την έλλειψιν των τέκνων, τά όποια είνε εις μέγας, άσμοδς μεταξύ των συζύγων και ε' την εκλυσιν των ήθών. 'Εν δε τῷ κατωτάτῃ τάξει και την ένδειαν.

—Τό «'Αναπλαστικόν» τιμήμα του Πύργου επισκέπτατο κατ' αυτάς ό Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Πατρών και 'Ηλείας

και ώμίλησεν εν αυτῷ. Κατά την ήμέραν του ύπερ του Γλάστωνος πολιτικοῦ μνημοσύνου ό εκ των έθέρων του Τμήματος σεβαστός Ιερέυς 'Ανδρ. Παπαποστόλου ηγήθη δι' εύχης πρωτοτύπου ύπερ του φωτισμοῦ των εν άζώωμοσι του κόσμου τούτου καθεζομένων επ' ώρελείς του κόσμου ό ζη-λοτής του τμήματος έφορος κ. Πέτρος Πετροπουλος δι' άραλου έγκωμιου εκαιμε την εισήγησιν και ό καθηγητής κ. Τραυλιαντώνης διά ήθηρικού καλλιτεχνήματος απέδειξε ματά κριτικῆς δύναμεις ότι τό μεγαλείον του Γλάστωνος, τό πολιτικόν και φιλόθροπον, ώρελείται εις την δύναμιν της χριστιανικής πίστεως, ής στερεώς ό άνθρ είχετο. Τό Τμήμα επισκέψθη και ό κ. Μιχ. Γαλανός.

—Περι της αγαθῆς δράσεως του ήθικωθηρηκευτικού Συλ-λόγου της εν Σιδωνη «'Ευσεβείας» πολλά ακούωμεν. 'Ευ-λείπει χωρος άρκουμέθη σήμερα εις θα άναγινώσκωμεν εν τῷ άξιολόγῳ συνώνυμῳ έφημερίδι της Κ)λευς «'Η Ευσεβεία είνε σύλλογος ήθηρκευτικός, όστις βάλνει άνδρούμενος με άμειρι-κανικήν ταχύτητα, άριθμεί σήμερα 2,000 μιλή περιου και διατρεφεί τρεις Ιερακήρικας, ούτινες διδάσκουσι τόν λό-γον του Θεού εις τας διαφόρους συνουσίας της πόλεως. 'Όχι μόνον από του άμύωνος των εκκλησιών, άλλά και εν τας αΐθουσας των διαφόρων εννοικίων σχολών εις και τρεις εβδομάδας, κατῷ τό έσπέρας. Και πράγματι: εκεί βλέπει τις συναθροζόμενα όλόκληρα πλήθη έξ άμφοτέρων των φύλων, μετά καταπύξεις ακρούμενα τόν θεϊόν λόγον. Και τολουτο-τρόπως καταπολεμούνται άποστασματικώς των ζένων προ-παγανθών οι ύπεράνθρωποι άνέργειαί προς προσηλυτισμόν των όρθόδοξων. Εύς εις την «'Ευσεβείαν». 'Εργάζεται πρα-κτικώς διά θεάρεστον σκοπόν. Είμαι παρήγορον τό κατέ-θωμα τούτο.»

— Παρῷ την Μασσαύαν και εις άπόστασιον όλίγων γη-λιομέτρων άπ' αυτης εύρίσκειται μικρόν χωρίον όνομαζόμενον Κέρσ. 'Εν τῷ χωρίῳ τούτῳ έχουσι εγκαταστάθῃ περι τούς 30 όμογενείς, οι όποιοί προ όλίγου χρόνου δι' έράνων μετά πάσης προθυμίας προσενηχθέντων κατώρισσαν ν' ανεγείρωσιν ένα μικρόν ναόν, εις τόν όποίον διώρισαν και 'Ελληνα Ιε-ρέα και ήρατο εν αυτῷ και ή λειτουργία. Ό Ιερέας ούτος όνομάζεται Αύγουστίνος Γεωργίου. Είνε δε τόνον ευχαριστη-μένοι οι εκεί 'Ελληνες, ώστε μεθ' ύπερηφανείας κωχώνται διά τό κατέθωμά των τούτο.

— Η σαρρή έφέτος των προσκυνητών εις τά 'Ιερσα-λυμα ήτο μεγαλητέρα ή άλλωτε. Πρώτοι εις τόν πληθυσμόν ήλθον οι 'Ορθόδοξοι και εκ τούτων οι Ρώσσοι.

ΟΙ ΔΙΔΑΞΟΝΤΕΣ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΑΪΚΑΣ ΣΧΟΛΑΣ 'ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

- Είς την Α' εν 'Αθήναις παρῷ την 'Ιερών**
Σύνοδον 8 — 9 μ. μ.
Κυριακή 31 Μαΐου Π. Καρολίδης.
Τετάρτη 3 'Ιουνίου Κ. Διαλησμάς.
Σαββάτω 6 " Ζ. Τυπαλδός.
- Είς την Β' εν 'Αθήναις εν τῷ ναῷ της άγίας**
Ειρήνης 8 1/2 — 6 1/2 μ. μ.
Κυριακή 31 Μαΐου Τιμ. 'Αναστασίου άρχιμ.
- Είς τό εν Πιερατεί Τμήμα της 'Αναπλάσεως**
Κυριακή 31 Μαΐου 5 — 6 Δ. Παπαδόπουλος.
Πέμπτη 4 'Ιουνίου 8 — 9 Κ. Διαλησμάς.
Σαββάτω 6 " 8 — 9 Γ. 'Αγγιλόπουλος.
- Είς την λαϊκήν Σχολήν Ταιμευτηρίου**
Οικονομίας 8 — 9
Σαββάτω 6 'Ιουνίου Γ. Μαρτίνας, άρχιμ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Έργον ως εφη την δεύτεραν έκδοσιν τής «Εκκλησιαστικής Ιστορίας» του καθήγητου τής Θεολογικής σχολής κ. Α. Διομήδους Κυριακού...

Ο Σύλλογος τής «Αναπλάσεως» προεβουλεύει το πρώτον υπό του Αλεξάνδρου Ραγκαβή, ετα υπό του Μητροπολίτου Γερμανού...

Περί δε του προέδρου τής «Αναπλάσεως» εν σελ. 201 λέγει τά εξής: «Τῆ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίᾳ ἐγένοντο μεγάλας ὁφθαλμίας...

Τὸ νῦν σύγγραμμά του κ. Διομήδους εὐρίσκειται ἐν τοῖς Καταστίμασι...

ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

Τῆς 7ης Ἰουνίου 1898.

Τὰ τῆς αὐρίου Κυριακῆς ἀναγνώσματα βλέπε εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον. Ἐνταῦθα δημοσιεύονται τὰ τῆς μετοπίμενης, δπως περιέρχονται ἐγκαίρως εἰς χεῖρας πάντων.

Κεφάλαιον

Ἄδελφοί, ὁ δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαῖοι τε πρῶτον καὶ Ἕλληνοι... οὐ γὰρ ἐστὶ προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ...

Ἑρμηνευτικὴ παράφρασις

Ἄδελφοί, ὁ δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη πᾶσι ἀνθρώποις, ὅστις ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν, εἴτε Ἰουδαῖος εἴτε Ἕλλην... ὁ Θεὸς δὲν κίμεναι ἐθνικὰς προσωπικὰς διακρίσεις...

ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

Τῆς 7ης Ἰουνίου 1898.

Κεφάλαιον

Τὸ κερὶ ἐκείνου περιπατῶν ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν Θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ...

Ἑρμηνευτικὴ παράφρασις

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἐνῷ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς πλησίον τῆς λίμνης τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφούς, τὸν Σίμωνα, ὅστις ἐστὶ καὶ τὸ ὄνομα Πέτρος, καὶ τὸν Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν του...